

סימני דרך

מאת ד"ר בנדי

אכזבה מתנועת האשכולה וגלי הי-
פורעניות של שנת ה-80 —
היתה שלילת הגולה הרוויה, ובשלילה
הואת נכלל גם הוא. כחלק בלתי נפרד
מגולה זאת. עם הילד היהודי המסכן.
החיוור, עם בן הגולה הקרה שנחל מנת
עבר אומלל, עם בת-ציון המוכית, עם
ממלכת העיצובן וועקת השבר, נמחק גם
פרוג.

בימי השפלה, מצוקה וצער אין הנפש
יכולה בלי שיר, בימי שיגשוג ונצחונות
בקרוב הוא רק מין תוספת נעימה. בשיר
„החול והכוכבים“ שהיה אי-פעם בפי
הכל, תבע פרוג מן האל שבשמים את
מלוי הבטחתו, להרבות את זרע אברהם
ככוכבים בשמים וכחול על שפת הים.
אכן הבטחה אחת התקיימה: היינו כחול
שחופקר לכל רגל, מרמס ומדרס לכל
איש. אכן נפוצנו כחול, היינו ללעג,
לקלס, לגנאי, אך הכוכבים המפיקים זיו
טוהר, כוכבי השמים, איה אדוני? (או
בעברית של ימינו: איפה החצי השני?).
כימינו חדלו הכוכבים — המלאים גוים
והתפוצצויות — להיות מטאפורת למר
גוע ולנוגה, והחלל מטיל אימה.

פרוג-בין 2 הדרנה לנוכבים

נעיות משפחה, הגירר את עצמו כמשורר
שבכה כל ימי חייו, אומרת אנציקלופדיה
יחאיקה, וכנראה נחוץ מול לא רק ב-
חיים אלא גם לאחר המוות. בתחילה
לא היה מי שדאג למצבת על קברו ואחר-
כך, בימי הכיבוש הגרמני, סחבו הנא-
צים את מצבתו לבוקרישט, ועכשו שרי-
דיו אי-שם באודיסה ומצבתו כאן, בבית
הקברות הישן שברחוב טרוימפלדור, ושי-
ריו אינם שייכים לפרטואר מעודי הגע-
גועים אל העבר, שיתרוננו הגדול מכל
בכך שהוא עבר.

בימים של רדיו וקולנוע וטלוויזיה ו-
הסגוה יום-יומית בלתי-סופקת של מלים
קשה להבין מה היו עוצמתו של שיר
השפעתו, כוחו להפעיל. בשנת 1880,
בנישף הנוכה בביתו של בהרברדזונפלד,
מי שהיה זמן מה המו"ל של העתון
הציוני בשפה הרוסית „ראזסווייט“ ב-
פטרבורג, קרא המשורר ועורר-הדין
מארק וארשבסקי שיר ברוסית מאת משור
רר בלתי-ידוע, יליד אחת המושבות החק
לאיות היהודיות שברוסיה-רוסית, לבלר
במשורר הרוסי-מטעם בחרטום, והאורחים
במסיבה אספו בו במקום 42 רובל למי-
מון נסיעתו של פרוג לפטרבורג, כדי
שיעבוד גם ב„ראזסווייט“. העקשנות הז-
שרשים ביהדות והאהבה שהיו דרושים
לאיש שכתב שירה ברוסית, שפת ה-
אינטליגנציה: כדי להצטמצם בגורל העם
היהודי ולא להיגרר אחרי קסמי המה-
פכה הסוציאליסטית, כיום כבר קשה ל-
העריך אותם.

אבדן זכרו של פרוג שמת ב-1916,
קשור במידה מה במהפכה הבולשביסטית,
בהשתקת קול המשוררים היהודים בארץ
שנחשבה למכורתם, אילו היה פרוג
עדיין חלק מהשירה הרוסית, כפי שהיתה
לו זכות להיות, לא היה נמחק מן הזי-
רון גם בישראל, וגם בשואה קשור הדבר.
אלה שירדעו את שיריו באידיש, ששפת
היגוה, הקיפו חזק התקווה דיברה אל לי-
בם, נמחקו מעל סגרי-האדמה ואולי נר-
גה לשיכחה הגשמת ורעיון הציוני, כי
שירתו של פרוג — בעקבות ה-

איך לא אדע
את פרוג? פרוג
בארץ הגאלריות,
בין התנוות של

איווניר לתורים לאשרת כניסה אמריק-
אית, מועד לפרפורטים, אומרים שהיה
גם פרוג אחר, מין משורר, ושיש קשר
כלשהו בינו ובין הרחוב. כלומר השם הוא
רכוש משותף, אבל הדמיו שונה. לפרוג
הו, המשורר, ימלאו עתה, בדצמבר, 120
שנה להולדתו, כפי שבישר לי מרדכי
סבר, שומר זכרו, שחשש פן אתעלם
מן המאורע ולמען השכלתי נתן לי חר-
כת על חייו ויצירתו של שמעון שמיר
אל פרוג מפרי עטו.

אמתי בלבי: הנה לכם אשתי-ספר
נוסה ישראל: פרוג בשבילה רק רחוב, לא
שיר, לא משקל מלים, והרי אמרו שהיה
כפישטין ליהודים: לביאליק, לפיכמה, ל-
ולמן שניאור, לרוך שלם היה שירו של
פרוג „שא נפשי עד אספי המרחק ה-
כחול“ כתפילה, יהודים על-סני העולם
דיקלמו את שיריו בתגינות ובנשפיר-עם,
הבילויים, בני העליה השנייה ואנשי גודד
העבודה שרו אותם, ועתה לא כלום, דמי
מה קטע באנתולוגיה, טוד באנציקלר
פזיה, חותמת „משורר היבתי-ציוני“ ואותו
הצלום בכל מקום: לא דמות של משור
רר אלא של בעל בית-מסחר, אולי לבדים,
אולי לקפה מיובא, ראש קרה, שפם
מאולסל כלפי מעלה וצווארון גוקשה,
כאילו גם דמותו ניתקה את עצמה משירי
חיגון של חייו.

„פרוג, שסבל בשנותיו האחרונות ב-
אודיסה מצונו, ממכות גורל, מחולו ומ-